

Destigmatiserend werken in de ggz:

leerpadsuggesties

Introductie

Jij bent geïnteresseerd in het thema 'Destigmatiserend werken' voor jou en je medewerkers. Maar wat ga je dan precies aanbieden? En hoe? Dit document helpt je hierbij.

1. Wat houdt het thema in?

In jouw rol als professional binnen de ggz ben jij en/of jouw medewerkers dagelijks in contact met cliënten. De behandeling en begeleiding binnen de instelling heeft als doel het herstel van de cliënt. Uit wetenschappelijk onderzoek en verhalen van cliënten blijkt dat stigma (van zowel binnen als buiten de ggz) herstel belemmert. Destigmatiserend werken binnen jouw instelling is dus van belang, omdat dit een voorwaarde is voor het herstel van de cliënt. Als professional in de ggz spelen jij en jouw medewerkers een belangrijke rol in het destigmatiseren van psychische aandoeningen.

Het thema 'Destigmatiserend werken' helpt jou en jouw medewerkers inzicht te krijgen in en bij het verder ontwikkelen van professionele vaardigheden op het thema (de)stigmatisering, om zo het herstel van de cliënt te bevorderen.

2. Welke onderdelen zijn er?

Het thema 'Destigmatiserend werken' heeft de volgende onderdelen die je kunt gebruiken om jezelf en jouw medewerkers verder te helpen ontwikkelen op dit thema:

- **Leertraject**

Een leertraject is een online e-learningmodule die je kunt doorlopen bij de GGZ Ecademy. In een leertraject maak je kennis met het onderwerp, oefen je vaardigheden en word je bekend met de attitude behorende bij het onderwerp. Dit gebeurt aan de hand van verschillende werkvormen zoals realistische casussen, opdrachten en state of the art theorie.

- **Verdiepende informatie**

De verdiepende informatie bied je verdiepende kennis en inzicht in het onderwerp vanuit verschillende media/bronnen (van boeken tot websites tot producten). Hiermee leg je een nog betere basis voor destigmatiserend werken.

- **Praktische tools**

Destigmatiserend werken leer je niet alleen door kennis en inzicht, maar ook door er mee aan de slag te gaan. Vanuit Stichting Samen Sterk zonder Stigma en De Bagagedrager zijn verschillende tools ontwikkeld waarmee deelnemers zich het thema in de praktijk eigen kunnen maken. Deze zijn onder praktische tools te vinden.

- **Ondersteuning in de praktijk**

Ondersteuning in de praktijk kan ingezet worden wanneer jij/jouw team in de praktijk met het thema 'destigmatiserend werken' aan de slag wil gaan, en hierbij graag ondersteuning van Samen Sterk zonder Stigma ontvangt.

3. Hoe zien de verschillende onderdelen eruit?

Zoals eerder benoemd, kun je voor het thema 'Destigmatiserend werken' gebruik maken van verschillende onderdelen. Het basis leertraject is beschikbaar via de GGZ Ecademy. De praktische tools daarentegen zijn gemakkelijk verkrijgbaar via de website van Samen Sterk zonder Stigma en de Bagagedrager.

Een overzicht van de verschillende onderdelen en waar je deze kunt vinden, is hieronder te zien:

Leertraject

Onderdeel	Wat je hier leert
Destigmatiserend werken	• Kennis over stigma en zelfstigma.• Bewustzijn van je eigen destigmatiserende houding en gedrag ten opzichte van de cliënt.• Bewustzijn van de impact van stigmatisering op de cliënt (wat doet stigmatisering met de cliënt).• Bewustzijn van de eigen rol in destigmatisering.• Destigmatiserend handelen vertalen naar jouw praktijk (met behulp van handvatten).

Verdiepende informatie

Onderdeel	Wat je hier leert
Website Samen Sterk zonder Stigma https://www.samensterkzonderstigma.nl/	• Kennis en informatie over (de)stigma. • Domeinspecifieke kennis en informatie over stigmatisering (werk, media, school, wijk, ggz). • Tips en tools voor destigmatisering. • Domeinspecifieke tips en tools voor destigmatisering (werk, media, school, wijk, ggz).
Boek Handboek destigmatisering bij psychische aandoeningen: Principes, perspectieven en praktijken (Weeghel, J. van, Pijnenborg, M., Veer, J. van 't & Kienhorst, G. (red.)) Specifiek hoofdstuk 9: Stigmatisering binnen de hulpverlening (Castelein, S., Slooff, C., Boekel, L. van & Lohuis, G.)	• Kennis over publiek stigma en zelfstigma (en andere vormen van stigma). • Inzicht in de ervaringen met stigma van mensen met een psychische aandoening. • Kennis en bewustzijn over de impact van stigma op de cliënt en zijn/haar herstelproces. • Kennis van effectieve strategieën en interventies om stigmatisering te verminderen en te voorkomen binnen en buiten de ggz. • Kennis van de verschillende meetinstrumenten voor publiek en persoonlijk stigma. • Inzicht in de rol die de (geestelijke) gezondheidszorg heeft gespeeld en nog steeds speelt bij (de)stigmatisering.
Richtlijn Destigmatisering in de ggz Generieke Module Destigmatisering (Netwerk Kwaliteitsontwikkeling GGZ) www.ggzstandaarden.nl/generieke-modules/destigmatisering/preview	• Kennis en bewustzijn over de impact van stigma op de cliënt en zijn/haar herstelproces. • Inzicht in de kwaliteitscriteria voor destigmatisering vanuit cliëntperspectief. • Kennis van effectieve strategieën en interventies om stigmatisering te verminderen en te voorkomen binnen en buiten de ggz. • Inzicht in de randvoorwaardelijke organisatiestructuur om destigmatiseringsactiviteiten te faciliteren en borgen.
YouTube-kanaal van Samen Sterk zonder Stigma https://bit.ly/2MvrWxa	• Inzicht in de ervaringen met stigma van mensen met een psychische aandoening. • Kennis over Samen Sterk zonder Stigma en de tools die ontwikkeld zijn.

Praktische tools

Onderdeel	Wat je hier leert
Beyond the Label https://www.samesterkzonderstigma.nl/stigma-en-de-ggz/tips-en-tools/beyond-the-label-toolkit-voor-zorgprofessionals/	Beyond the Label bestaat uit 14 verschillende werkvormen (allemaal los van elkaar te gebruiken), allen bedoeld om een open dialoog over (de)stigma te starten binnen de ggz. Met behulp van deze werkvormen: • Word je je bewust van de invloed van opvattingen en houdingen ten opzichte van mensen met een psychische aandoening.• Leer jij de feiten en mythes rondom psychische aandoeningen kennen.• Word je je bewust van de eigen (voor)oordelen ten opzichte van mensen met een psychische aandoening én de (mogelijk) impact daarvan op de cliënt en zijn/haar herstelproces.• Ontdek je een aantal benaderingen die kunnen helpen bij het tegengaan van stigmatisering.
Impactproductie Deze wordt in het najaar van 2019 opgeleverd	De impactproductie bestaat uit verschillende filmfragmenten (gebaseerd op thema's met betrekking tot stigma in de ggz) waarmee een gesprek gestart kan worden binnen de ggz over (de)stigmatisering. Met deze tool: • Kun je een constructief gesprek voeren over het thema stigma.• Leer je meer over hoe stigma (binnen de ggz) eruit kan zien.• Word je je bewust van de impact van stigma op de cliënt en zijn/haar herstelproces.• Word je je bewust van de eigen (voor)oordelen ten opzichte van mensen met een psychische aandoening én de (mogelijk) impact daarvan op de cliënt en zijn/haar herstelproces.• Ga je samen met andere ggz-hulpverleners op zoek naar toepasbare oplossingen/veranderingen.

Onderdeel	Wat je hier leert
Dialogdag https://www.samensterkzonderstigma.nl/stigma-en-de-ggz/tips-en-tools/de-dialogdag/	De Generieke Module Destigmatisering verplicht instellingen te werken aan het thema destigmatisering. De Dialogdag is een tool die ggz-teams de mogelijkheid biedt samen vorm te geven aan de praktische implementatie van de Generieke Module. Met de tool: • Voer je een gestructureerde dialoog over de stand van (de)stigma binnen de instelling. • Krijg je inzicht in dat wat goed gaat en dat wat beter kan op het gebied van destigmatisering. • Ontwikkel je gezamenlijk concrete handvatten om de dialoog over (de)stigma blijvend te voeren. • Ontwikkel je een praktisch en haalbaar plan van aanpak voor destigmatisering binnen de instelling.
StigmaTools https://debagage.drager.nl/project/en/stigmatools-in-de-praktijk/	De StigmaTools zijn twintig tools en werkvormen om (zelf)stigma bespreekbaar te maken tussen mensen met en zonder psychische aandoening op een laagdrempelige en gelijkwaardige manier. De tools zijn inzetbaar voor diverse doelgroepen (o.a. hulpverleners, cliënten, beleidsmakers, wijkbewoners en vrijwilligers-coördinatoren), je kunt ze inzetten voor kleine en grote groepen (variërend van 4 tot 300 personen) en ze zijn goed met elkaar te combineren. Met de tools: • Word je je bewust van de impact van (zelf)stigma op personen met een psychische aandoening. • Krijg je inzicht in de ervaringen met (zelf)stigma van mensen met een psychische aandoening. • Word je je bewust van de eigen (voor)oordelen ten opzichte van mensen met een psychische aandoening én de (mogelijke) impact daarvan op de cliënt en zijn/haar herstelproces. • Maak je (zelf)stigma bespreekbaar op een speelse, laagdrempelige, interactieve en educatieve manier. • Bereik je bewustwording, openheid, herkenning, erkenning, meer begrip en zorg je voor het verminderen van stigma.
Een Steekje Los? Een Eigenwijs Spel www.eigenwijspel.nl	Een Steekje Los is een bordspel met 26 uitbreidingssets over psychische gezondheid, stigma's en kwaliteit van leven. Er zijn uitbreidingssets per aandoening (zoals depressie, psychose en verslaving) en thema (zoals stigma en gesloten afdeling). Het doel van het spel is: openheid, bewustwording, herkenning en begrip. Er zijn 10 werkvormen beschreven hoe je het bordspel en de uitbreidingssets ingezet kunt inzetten om stigma bespreekbaar te maken. Deze werkvormen zijn opgenomen in de StigmaTools (tool 11 t/m 20). De leerdoelen van Een Steekje Los zijn hiermee hetzelfde als die van de StigmaTools.

4. Leerpadsuggesties

Op de volgende pagina's vind je twee leerpadsuggesties. Deze zijn gebaseerd op of je zelfstandig of in teamverband aan de slag wil met het thema.

Wist je dat?

- Deze leerpadsuggesties slechts voorbeelden zijn. Je kunt ze aanpassen naar eigen setting.
- Je de leerpadsuggesties ook kunt aanvullen met opleidingsmateriaal uit eigen instelling.
- Je ook onderdelen kunt gebruiken uit de basistrjecten en verdiepingstrjecten.
- Sommige leerpadsuggesties niet worden aangeboden door GGZ Ecademy maar mogelijk wel binnen jouw instelling. Zoals intervisie of een training.
- Je ook themaoverstijgend leerpadsuggesties aan kan bieden.
- Ook de volgorde van de leerpaden een suggestie zijn. Vaak is het starten met een basistrject (indien deze in het leepad zit) aan te raden.

Leerpadsuggestie 1: Voor medewerkers die zelfstandig met het thema 'Destigmatiserend werken' aan de slag willen

1. Leertraject 'Destigmatiserend werken'

2. Website

- Website Samen Sterk zonder Stigma: <https://www.samensterkzonderstigma.nl/>, specifieke onderdelen:
- Algemene informatie over (zelf)stigma: <https://www.samensterkzonderstigma.nl/wat-is-stigma/kennis/>
- Informatie over stigma binnen de ggz: <https://www.samensterkzonderstigma.nl/stigma-en-de-ggz/stigma-in-hulpverlening/>
- Tips en tools voor het tegengaan van stigma binnen de ggz: <https://www.samensterkzonderstigma.nl/stigma-en-de-ggz/tips-en-tools/>

3. YouTube

YouTube Kanaal Samen Sterk zonder Stigma, specifiek filmpjes:

- "Wat is Stigma" <https://youtu.be/dDaKWHLt9g>
- "Portret ambassadeur Cornelia" https://youtu.be/FRGTLZHDo_A
- "Anita: openheid over psychische aandoeningen" <https://youtu.be/-qkGAT50V4I>

4. Richtlijn Destigmatisering in de ggz

Generieke Module Destigmatisering (Netwerk Kwaliteitsontwikkeling GGZ) www.ggzstandaarden.nl/generieke-modules/destigmatisering/preview

5. Boek

Handboek destigmatisering bij psychische aandoeningen: Principes, perspectieven en praktijken (Weeghel, J. van, Pijnenborg, M., Veer, J. van 't & Kienhorst, G. (red.)). Specifiek hoofdstuk 9: Stigmatisering binnen de hulpverlening (Castelein, S., Slooff, C., Boekel, L. van & Lohuis, G.)

6. Stigmatools

Bekijk de verschillende StigmaTools, specifiek:

- StigmaTool 9 – filmpjes over stigma en psychische aandoeningen binnen verschillende culturen, www.stigmataxi.nl

7. Ondersteuning in de praktijk

Wil jij meer doen met het thema stigma binnen jouw team of organisatie? Samen Sterk zonder Stigma ondersteunt je hierin graag. Neem contact op met Luca Koppen via l.koppen@samensterkzonderstigma.nl voor vragen en meer informatie.

Leerpadsuggestie 2: Voor medewerkers die in teamverband met het thema 'Destigmatiserend werken' aan de slag willen

1. Website

Ter voorbereiding kan het team de website van Samen Sterk zonder Stigma bekijken, specifiek de onderdelen:

- Website Samen Sterk zonder Stigma: <https://www.samensterkzonderstigma.nl/>, specifieke onderdelen:
- Algemene informatie over (zelf)stigma: <https://www.samensterkzonderstigma.nl/wat-is-stigma/kennis/>
- Informatie over stigma binnen de ggz: <https://www.samensterkzonderstigma.nl/stigma-en-de-ggz/stigma-in-hulpverlening/>
- Tips en tools voor het tegengaan van stigma binnen de ggz: <https://www.samensterkzonderstigma.nl/stigma-en-de-ggz/tips-en-tools/>

2. Leertraject 'Destigmatiserend werken'

Binnen dit leerpad doorloopt het team het leertraject gezamenlijk. De opdrachten worden in de groep gemaakt en besproken. Hiermee komt het gesprek over (de)stigmatisering op gang.

3. Beyond the Label

<https://www.samensterkzonderstigma.nl/stigma-en-de-ggz/tips-en-tools/beyond-the-label-toolkit-voor-zorgprofessionals/>

Kies een aantal activiteiten uit de toolkit die passen bij de interesses en het niveau van het team en de tijd die er voor dit onderdeel is. Het advies is om in ieder geval een of meerdere van de volgende activiteiten aan bod te laten komen:

- Activiteit 3: Herdefinitie van 'normaal' – Identificeer de negatieve stereotypen die toegeschreven worden aan het label psychische aandoening en bekijk gezamenlijk de subjectiviteit en impact van het begrip (ab)normaal.
- Activiteit 6: Ga eens in andermans schoenen staan – Denk aan de hand van een gedachte-experiment na over de uitdagingen waarvoor mensen met een psychische aandoening kunnen komen te staan.
- Activiteit 10: Continuüm denken – Onderzoek de eigen waarden en opvattingen over psychische aandoeningen aan de hand van het continuümmodel.
- Activiteit 11: Hoe vaardig ben ik? – Evalueer aan de hand van een aantal vaardigheidskaarten in hoeverre deze vaardigheden aanwezig zijn in het team en verken hoe deze vaardigheden te verwerven zijn.

4. StigmaTools & Een Steekje Los? Een Eigenwijs Spel

Kies één of meerdere tools die passen bij het thema, de werkvorm, beschikbare tijd (tools variëren van 15 tot 180 minuten) en de interesses van het team. Tip: er is een keuzehulp beschikbaar om de juiste tool te kiezen voor het gewenste doel, thema, doelgroep, tijdsduur en budget. Zet de tools altijd in samen met ervaringsdeskundigen. Enkele suggesties zijn:

- Tool 1: Label erop los – Maak je eigen labels over stigma en zelfstigma en ga in gesprek met elkaar. www.debagagedrager.nl/projecten/stigmatools-in-de-praktijk/#sectieaccord-labeleroplos
- Tool 5: Wat je denkt ben je zelf – In gesprek over stigma en vrijwilligerswerk. www.debagagedrager.nl/projecten/stigmatools-in-de-praktijk/#sectieaccord-watjedenktbenjenzelf
- Tool 6: Helpen werkt averechts, niets doen ook – Een proeverij over stigma's en borderline, voor hulpverleners die communicatieproblemen met hun cliënten willen voorkomen. www.debagagedrager.nl/projecten/stigmatools-in-de-praktijk/#sectieaccord-helpenwerkt
- Tool 7: Virtual Reality Experience De Verwarde Man – Hoe is het om verward te zijn? Beleef het via de Virtual Reality Experience! www.debagagedrager.nl/projecten/stigmatools-in-de-praktijk/#sectieaccord-verwardeman
- Tool 14: Doordraaien – In korte tijd met wisselende subgroepen in gesprek over stigma aan de hand van gesprekskaarten uit het spel Een Steekje Los? www.debagagedrager.nl/projecten/stigmatools-in-de-praktijk/#sectieaccord-doordraaien
- Tool 15: Eens of Oneens – Pittige stellingen uit het spel Een Steekje Los? Die je kritisch aan het denken zetten. www.debagagedrager.nl/projecten/stigmatools-in-de-praktijk/#sectieaccord-eensofoneens

Het is mogelijk om ervaren (ervaringsdeskundige) gespreksleiders van De Bagagedrager in te zetten, die een dag(deel) op maat verzorgen, inclusief alle materialen, voor een team, festival of studiedag.

5. Impactproductie (in het najaar van 2019 beschikbaar via Samen Sterk zonder Stigma)

Ga middels de impactproductie met het team in gesprek over hoe (de)stigmatisering er binnen jouw team/organisatie uitziet en ga samen opzoek naar toepasbare oplossingen/veranderingen. Kies filmfragmenten die passen interesses van het team.

6. Dialoogdag

<https://www.samensterkzonderstigma.nl/stigma-en-de-ggz/tips-en-tools/de-dialoogdag/>

Zet de Dialoogdag in als tool om de implementatie van de Generieke Module Destigmatisering met jouw team vorm te geven. In een halve tot een hele dag ga je samen de stand van (de)stigma binnen jouw instelling in beeld brengen en stel je een concreet plan van aanpak op voor destigmatisering binnen jouw team/instelling .

7. Ondersteuning in de praktijk

Wil jij iets doen met het thema stigma binnen jouw team of organisatie? Samen Sterk zonder Stigma ondersteunt je hierin graag. Neem contact op met Luca Koppen via l.koppen@samensterkzonderstigma.nl voor vragen en meer informatie.

NB Het staat je altijd vrij om nog aanvullende producten toe te voegen aan het leerpad.